

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА – ОСНОВА МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО МЕХАНІЗМУ

У статті розглядається основна мета облікової політики, яка полягає у створенні інформаційної системи, що буде обслуговувати менеджмент з урахуванням чинного законодавства та інших факторів, а також забезпечувати одержання достовірної інформації про майновий і фінансовий стан підприємства, результати його діяльності, які необхідні для всіх користувачів фінансової звітності з метою прийняття відповідних рішень.

Ключові слова: облікова політика, обліково-аналітичний механізм, менеджмент, інформаційні системи.

Ще одним джерелом інформації для забезпечення повноцінної роботи обліково-аналітичного механізму є облікова політика суб'єкта господарювання.

Поява облікової політики зумовлена виконанням бухгалтерським обліком функції забезпечення інформацією різних користувачів. Оскільки потреба у обсягах і характері інформації різна у кожній групі користувачів, виникає необхідність уніфікації (узгодження) правил ведення обліку.

Облікова-політика визначає ідеологію економіки підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій в управлінні підприємством, дає змогу оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у виробничому процесі, ефективно пристосовувати виробничу систему до умов зовнішнього середовища, знизити економічний ризик і досягнути успіхів у конкурентній боротьбі.

Згідно з теоретичними положеннями праць вітчизняних і зарубіжних учених під поняттям «політика» розуміють форми і методи відстежування і підтримки пріоритетів для досягнення основних цілей підприємства [1]. Це поняття припускає наявність альтернативних напрямів, вибір яких пов'язаний з процесом прийняття управлінських рішень.

У результаті дослідження генези облікової політики висунуто гіпотезу, сутність якої полягає в наступному: облікова політика в зарубіжній практиці виникла внаслідок усвідомлення необхідності централізованого регулювання бухгалтерського обліку, через його загальносуспільне значення та можливості задовольняти потреби в інформації різних категорій користувачів. Водночас в Україні поява облікової політики – це результат процесу реформування бухгалтерського обліку, орієнтиром якого обрані Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО).

Поняття «облікова політика» (accounting policy) у міжнародну практику обліку офіційно введено в 1975 р. із запровадженням Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 1 «Розкриття облікової політики», а в Україні узаконено в процесі реформування бухгалтерського обліку.

Визначення терміну «облікова політика» дається в ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та

фінансову звітність в Україні» [2] і в п. 3 П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [3]: «облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності». У ст. 4 цього ж Закону [2] і в п. 18 П(С)БО 1 [3] наведені основні принципи бухгалтерського обліку, якими треба керуватися при визначенні облікової політики, веденні обліку та складання фінансової звітності. А саме - принципи системності, комплексності, ефективності, планомірності та динамізму, профілактики, безперервності, «селекції» та ін.

Основна мета облікової політики – створити інформаційну систему, яка обслуговує менеджмент з урахуванням чинного законодавства та інших факторів, а також забезпечити одержання достовірної інформації про майновий і фінансовий стан підприємства, результати його діяльності, які необхідні для всіх користувачів фінансової звітності з метою прийняття відповідних рішень.

Для систематизації завдань, які виконує облікова політика підприємств, виділено її виміри:

- соціальний – створення соціальних гарантій для захисту зовнішніх користувачів шляхом забезпечення єдності інтерпретації даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності;
- економічний – економічний ефект від облікової політики виявляється в оптимальному забезпеченні інформацією для управління, скороченні обсягів документообігу, підвищенні дієвості внутрішнього контролю;
- біхевіористичний – використання свободи дій у питаннях організації обліку для створення дієвої системи бухгалтерського обліку на підприємстві, яка забезпечить дотримання інтересів власника;
- психологічний – за допомогою елементів облікової політики та за умови конкретизації вимог до характеру необхідних даних досягається найбільш повне та ефективне забезпечення інформацією всіх рівнів управління;
- інформаційний – сталість та гласність облікової політики дозволяє на її основі будувати прогнози майбутнього стану об'єкта, наявність диспозицій

дозволяє забезпечити необхідним масивом даних для побудови моделей прийняття рішень;

- юридичний – використання для усунення невизначеностей у нормативних актах з бухгалтерського обліку та у якості письмових доказів при вирішенні господарських спорів, конфліктів з контролюючими органами.

Слід звичайно погодитися з думкою бухгалтерів-практиків, які зауважують, що створення облікової політики на підприємстві – дуже трудомісткий і відповідальний процес. Адже підприємству не один рік доведеться працювати і вираховувати свої активи і зобов'язання згідно з розробленою ними обліковою політикою. Це вимагає від підприємства більш зваженого підходу до розробки облікової політики, яка відповідає специфіці його роботи [4].

Саме тому на формування облікової політики науковці звертають значну увагу. Найбільш глибоко розроблені методологічні засади формування облікової політики в роботах Ф. Ф. Бутинця, Г. Г. Кірейцева, В. Б. Моссаковського, Л. Пантелейчук. Вони надають особливого значення обліковій політиці з питань методики, зокрема: 1) оцінки активів і зобов'язань; 2) методів нарахування амортизації основних засобів і нематеріальних активів; 3) оцінки придбаних запасів і відпущених у виробництво; 4) визнання та оцінки доходів і витрат; 5) обліку оплати праці; 6) варіантів обліку витрат та ін.

Облікова політика забезпечує цілісність в організації бухгалтерського обліку на підприємстві та охоплює всі її складові: організаційну, методичну, технічну [5].

Організаційна складова облікової політики підприємства – це структура бухгалтерії, її місце в системі управління підприємством і взаємодія з іншими структурними підрозділами. При виборі організаційної складової, визначаються: організаційна форма бухгалтерії; рівень централізації обліку; структура бухгалтерії; необхідність виділення підрозділів підприємства на окремий баланс; система внутрішньогосподарського контролю. Базою для такого вибору є інформація, одержана при системному вивченні потоків інформації на підприємстві.

Методична складова – це способи оцінки майна і зобов'язань, нарахування амортизації, групування витрат, методи визнання доходів і т.п. При виборі методичної складової облікової політики визначаються: методи амортизації основних засобів і нематеріальних активів; критерії поділу засобів праці на основні засоби та малоцінні швидкозношувані предмети; способи оцінки виробничих запасів, готової продукції, товарів і незавершеного виробництва; способи визначення прибутку від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та інші суттєві моменти. Не менш важливими визнаються способи ведення бухгалтерського обліку, без знання про застосування яких користувачами (керівництво підприємства, аудиторі, фінансові менеджери, банки, страхові компанії, податкова адміністрація, Пенсійний фонд та ін.) бухгалтерської звітності неможлива достовірна оцінка майнового та фінансового стану, грошового обороту або результатів діяльності підприємства.

Технічна складова – це форма ведення бухгалтерського обліку. При виборі технічної складової облікової політики визначають: робочий план рахунків; форму бухгалтерського обліку;

технологію обробки інформації, у т. ч. з використанням комп'ютерної техніки; терміни й об'єми проведення інвентаризації майна й зобов'язань.

Кожна складова облікової політики підприємства відповідає рівню системи бухгалтерського обліку, об'єднує специфічні для неї об'єкти, за якими існують альтернативні варіанти.

Для формування облікової політики можуть бути запропоновані наступні етапи.

Підготовчий етап. Визначення, з яких питань підприємство повинно прийняти ті чи інші рішення в частині облікової політики; підбір всіх виданих раніше документів, які оформляють ті чи інші рішення з питань облікової політики; аналіз практики використання окремих способів ведення обліку; підготовка та видання наказів розпоряджень тощо з питань, які не оформлені раніше згідно з діючими правилами. Розпорядчі чи інші документи можуть мати комплексний характер, а можуть бути видані по окремих питаннях; підготовка і видання розпорядчих документів про зміни тих чи інших положень облікової політики; у випадках, передбачених законодавством, узгодження з уповноваженими державними органами питання використання окремих способів ведення обліку, а також доведення до відома відповідних органів про вибір того чи іншого способу.

Етап I. Встановлення об'єкта облікової політики, оскільки кожне конкретне підприємство має свою специфічну сукупність об'єктів бухгалтерського обліку (фактів господарського життя).

Етап II. Виявлення, аналіз, оцінка і ранжування факторів, під впливом яких здійснюється вибір способів ведення бухгалтерського обліку.

Етап III. Аналіз загальноновизнаних припущень у побудові облікової політики з точки зору виявленої на попередньому етапі сукупності факторів.

Етап IV. Ідентифікація потенційно придатних для використання підприємством способів ведення бухгалтерського обліку по кожному прийому і для кожного об'єкта обліку.

Етап V. Відбір способів ведення бухгалтерського обліку, придатних для використання підприємством.

Етап VI. Оформлення обраної облікової політики.

Заключний етап. Контроль за впровадженням та виконанням облікової політики, виявлення та необхідності недоліків та внесення відповідних змін [6].

Зміст облікової політики оформляється спеціальним наказом про облікову політику, за розробку і формування якого несе відповідальність головний бухгалтер підприємства. Керівник затверджує наказ про облікову політику і несе відповідальність за його зміст, саме його підпис робить наказ про облікову політику чинним.

Слід зазначити, що облікова політика – це основний методичний документ організації, яким вона керується в період своєї діяльності з дня державної реєстрації. Після статуту цей внутрішній документ є основним.

Таким чином, облікова політика є сукупністю конкретних елементів організації бухгалтерського обліку, які визначаються підприємством на підставі загальноприйнятих правил. «Розробка облікової політики дозволяє систематизувати облік, усунути можливі помилки в системі обліку, полегшити

проведення аналізу» [7]. Вона визначає перспективні напрямки фінансово-економічної діяльності підприємства протягом тривалого часу, тому при її формуванні необхідно враховувати тільки основні принципи накопичення й обробки інформації для

складання фінансової звітності без зайвої деталізації. Зрозумілим є й те, що ефективність роботи обліково-аналітичного механізму напряму залежить від правильності організації всіх складових облікової політики суб'єкта господарювання.

Список літератури

1. Кірейцев, Г. Г. Облікова політика підприємства [Текст] / Г. Г. Кірейцев // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2000. - № 4. – С. 2-7.
2. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні [Текст] : закон України №996-XIV від 16 липня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 40, з наступними змінами й доповненнями.
3. Національні стандарти в бухгалтерському обліку. Питання використання [Текст] : навчальний посібник / За ред. М. Г. Михайлова. – К.: Вища освіта, 2002. - 400 с.
4. Белоусова, Л. И. Учетная политика предприятия - основа составления финансовой отчетности [Текст] / Л. И. Белоусова // Вісник СНУ ім. В. Даля. - 2003. - № 1 (59). - С. 14-15.
5. Рындин, А. Г. Организация финансового менеджмента на предприятии [Текст] / А. Г. Рындин, Г. А. Шамаев. – М.: Русская Деловая Литература, 1997. – 352 с.
6. Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку [Текст] : підручник для студентів вузів спеціальності "Облік і аудит" / Ф. Ф. Бутинець ; Вид. 3-є, доп. і перероб. - Житомир: ПП "Рута", 2002. - 592 с.
7. Пушкар, М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти) [Текст] : монографія / М. С. Пушкар. – Тернопіль: Економічна думка, 1999. – 422 с.

РЕЗЮМЕ

Реслер Марина

Учетная политика - основа методического обеспечения учетно-аналитической механизма

В статье рассмотрена основная цель учетной политики, которая заключается в создании информационной системы, которая будет обслуживать менеджмент с учетом действующего законодательства и других факторов, а также обеспечивать получение достоверной информации об имущественном и финансовом положении предприятия, результаты его деятельности, которые необходимы для всех пользователей финансовой отчетности с целью принятия соответствующих решений.

RESUME

Resler Maryna

Accounting policies - the basis of methodological support for accounting and analytical framework

The article describes the main purpose of accounting policy, which is to create an information system that will serve the management with the applicable law and other factors, and to provide reliable information about the property and the financial position, results of operations, which are necessary for all the users of the financial statements in order to make appropriate decisions.

Стаття надійшла до редакції 30.10.2012 р.